

Bij God beginnen

*Zondag 11 juli 2021, vierde van de zomer, zesde na Trinitatis
Acclamatie uit de profetenlezing voor deze zondag: Jesaja 52:1
Epistellezing voor deze zondag: Efeziërs 1:1-14*

Geliefde gemeente,

Coronaperikelen, de bekendste misdaadjournalist van het land neergeschoten, beginnende vakanties en wat nu, nog steeds geen nieuw kabinet, een oververhitte huizenmarkt, ondertussen de doorknagende tijdbom van het klimaat, hoe te komen tot een reductie van het boerenaandeel in de stikstofvervuiling van ons land, als maar duurder wordende benzine, weer een slim mannetje in de ict dat miljardair is geworden, vanavond de finale tussen Engeland en Italië: het gaat om onze wereld. Onze alledaagse besognes, onze sores, onze levens te midden van een kleiner en een groter geheel. We gaan het er over hebben, hoe je dat doet als christen.

Dat is het doel van de rondzendbrief die de apostel liet optekenen voor prille christenen in zijn tijd. Er staat wel boven: aan de heiligen in Efeze, maar ga er maar van uit dat de brief bedoeld is voor meerdere groepjes christenen in het toenmalige Turkije, waar Efeze aan de westkust lag. Efeze was een grote stad met veel handelsverkeer tussen Oost en west. En ook al snel een centrale stad voor de kerk in die regio.

Paulus gaat aan het eind van zijn brief aan de Efeziërs nadrukkelijk in op het alledaagse leven van een christen. Hoe doe je dat nou, in een wereld waar van alles speelt, en hoe ga je dan om met allerlei dilemma's. De brief eindigt met strijd, de innerlijke strijd die dat kan opleveren.

Maar laten we eerst eens beginnen met waar we vandaan

komen, zo lijkt hij van start te gaan. Wie zijn we eigenlijk en wat bepaalt onze identiteit?

Deze zomer hoop ik tot eind augustus elke zondag in allerlei gemeenten voor te gaan. Alle acht keer staat een schriftlezing voor de zondagmorgen uit de brief aan de Efeziërs op het oecumenische leesrooster, te beginnen met vandaag en eindigend met Efeziërs 6 op 29 augustus. Ik heb mij voorgenomen die brief de aankomende zondagen te gaan volgen. Nu zeg je misschien: ja maar, wat hebben wij daar aan, want wij horen het maar één keer. Dan zeg ik: zeker, maar elke preek is een preek op zich, wees niet bang, en wie het wil volgen: je kunt altijd het vervolg bekijken via mijn website josaarnoudse.nl.

Vandaag zien we dat de apostel dus niet meteen op onze punten en levensvragen afgaat, maar ergens anders begint. Wij die worstelen met de betekenis van het geloof voor onze omgang met anderen en voor het leven van alledag. We zeggen al gauw: het moet in de kerk wel relevant zijn voor ons leven en ook graag een beetje inspelen op de culturele behoeften die wij hebben qua muziek bijvoorbeeld, of ingaan op onze verlangens, antwoorden geven op waar wij mee zitten. Anders haken we af, vroeger of later. Dat is best begrijpelijk. En ook legitiem. Ds. Buskes, wie kent hem nog, zei altijd: de kerk, de prediking en het pastoraat, moeten ingaan op de echte noden van echte mensen, en niet over de hoofden heen gaan, hoe vroom en theologisch het allemaal ook moge klinken. Want het Woord is vlees geworden. Dat wil zeggen: Gods openbaring, Gods bemoeienis is ingegaan in het concrete, reële mensenbestaan. Jezus Christus is een manifestatie van God te midden van ons leven. Niet er naast of er boven.

Tegelijk is die roep om relevantie vandaag ook wel doorslagen, lijkt me. Tamelijk ego-gedreven. Alsof wij het

zijn, die het gewenste programma bepalen. Ja waarom ook niet, je bent immers overal klant en je kunt uit een oneindig aanbod kiezen, dus je scharrelt toch vooral bij elkaar wat jij belangrijk, leuk of zinvol vindt. Jij wil toch antwoord hebben op jouw levensvragen?

Maar hoe is het gesteld met de vragen die een ander misschien aan de orde wil stellen, God, of de stem van de arme? Er zijn misschien ook nog dingen aan de orde in onze wereld, in jouw en mijn leven, waar je zelf niet zo gauw op komt of eigenlijk ook niet op wilt komen, omdat ze helemaal niet zo leuk zijn, of niet passen bij onze levensvoorkeuren en onze behoeften.

Paulus zegt: laten we eerst nog eens repeteren waar jullie aan begonnen, toen jullie christen werden. Hij spreekt de Efeziërs namelijk wel zo aan. Hij noemt ze heiligen, gelovigen die één zijn in Christus Jezus. Gelovige christenen dus, toegewijd aan een leven met de Heer.

Misschien zeg je, wacht even, zo voel ik me eigenlijk helemaal niet zo sterk. Ik vind dat toch best een beetje problematisch. Ik zit nu wel te luisteren, maar om me zelf nu te afficheren als toegewijd christen. Mwhh. Wat is dat eigenlijk?

Welnu, ik zou zeggen: dat is zoiets als het volgende. Dat je tot een innerlijke overtuiging bent gekomen met ongeveer de volgende ingrediënten: dat God bestaat, en wel als éne ware God, en dat uit God op de één of andere manier al het leven, onze gehele werkelijkheid en al het goede voortkomt. God omvat feitelijk alles. Maar dat is niet het eigenlijke aan God. Het eigenlijke aan God, althans aan de God die je als potentiële christen leert kennen, is dat God zich met ons leven inlaat. Door Jezus Christus. In de figuur van Jezus, voor ons een historisch figuur, laat God ondubbelzinnig zien wat Hij met ons voor heeft.

Er zijn natuurlijk meer sporen van God, want God is de Schepper. Je ziet dan ook dat er allerlei godsdiensten zijn, die een gooi doen naar God, maar er dan van alles in stoppen aan eigen verlangens en ideeën of ook wel belangen. Dat hebben overigens christenen ook best regelmatig gedaan in hun versie van het christendom. Hoe oprecht soms ook je bij andersgelovigen een gerichtheid op God kunt opmerken, als niet de lens scherp gezet wordt door Jezus dan blijft het surrogaat. Daarnaast hebben mensen van allerlei andere dingen een soort god gemaakt: eer, geld, natie, sex, genot, macht, sport, vruchtbaarheid, rijkdom. Soms hebben ze die ook een godennaam gegeven. Dat vinden wij nu naïef, maar in de kern is er echt niet zoveel veranderd, eerlijk gezegd. Het gaat vaak om dingen van dit leven die als het hoogste goed gaan gelden. Maar dat zijn afgoden: ze drijven je wel, maar bevrijden je niet, integendeel, ze maken je steeds afhankelijker, ze verslaven, je wordt er steeds meer door in beslag genomen, in plaats van dat ze je vrij maken.

Maar God, die gekend mag worden door Jezus, is God die van jou niet van alles vraagt, maar die jou van alles geeft. In de eerste plaats: zicht op wie je zelf bent. Als je de liefde, de barmhartigheid, het rentmeesterschap, de zorg, de menselijkheid, de betrokkenheid van Jezus ziet, dan vraag je je af: wat voor mens ben ik eigenlijk als ik in die spiegel kijk? Maar dan is er tegelijk meer. Dan is er tegelijk ook de acceptatie, de rehabilitatie, de liefde, de ruimte, de vernieuwing, de genade, als toch wel blijkt dat het nogal kan tegenvallen met het ethisch gehalte van ons leven. Wie is er ergens van binnen toch niet een soort ego-tripper?

Kijk, als er iets van zo'n soort innerlijke overtuiging groeit, dan ontstaat er ook iets van een relatie met die God, en met Jezus Christus, en dan blijkt Jezus minder een historische figuur te

zijn, dan je dacht, maar ook vandaag nog een soort virtuele maar levende werkelijkheid te zijn, die met je mee oploopt in je leven, net zoals Hij dat deed met de Emmaüsgangers in het Evangelie.

En als er dan iets van zo'n relatie ontstaat, ook van jou uit, met God, dan wordt het ook breder, want dan krijg je ook een ander perspectief in je leven. Dan houdt de dood op om een zwarte muur te zijn, dan kijk je met andere ogen naar de wereld en haar toekomst, dan weet je je in allerlei levensomstandigheden gedragen en getroost, dan krijg je zin, en dat betekent ook vrijheid, namelijk dat je bevrijd wordt van het idee dat je er op de één of andere manier toch zelf wat van moet maken in het leven. Nee, het is al voor je gemaakt, en wie je ook bent, hoe veel, of hoe weinig je ook kunt - of voorstelt, in de ogen van deze wereld, je bent een geliefd kind van God. En hoe veel of hoe weinig je ook al naar filistijnen hebt laten gaan, fout hebt gezeten, in je in kortere of langere leven: bij God kun je altijd weer opnieuw beginnen. En God is jou een eeuwigheid voor in zijn liefde voor jou. En dat alles is niet afhankelijk van de vraag of jij meer of minder gelooft, maar het is verankerd in wat God zelf heeft gedaan en gegeven in en door Jezus.

Je zegt misschien: waar haal je dat nu allemaal vandaan? Deze wijsheden?

Nou kijk: Paulus zegt: laten we nou nog eens recapituleren wie wij zijn. Beginnen we dan bij onszelf, of beginnen we dan bij God?

Hij zegt: we beginnen bij God: geprezen zij de God en Vader van onze Heer Jezus Christus, want Hij heeft ons met talrijke zegeningen gezegend.

Dat zeggen wij ook wel eens tegen elkaar, niet, als het niet zo

mee zit. TUZ is bij ons de afkorting. Als er weer één zit te balen, of teleurgesteld is: even een TUZ-momentje graag! Tel Uw Zegeningen. Maar dan bedoelen we vaak: kijk nou ook eens naar het half volle glas in plaats van alleen naar het half lege glas. Bedoelt Paulus ook zo iets?

Ik denk het niet. Want als hij de zegeningen van God gaat opnemen, gaat het stuk dat volgt tot aan vers 14 tien keer over Jezus. Tien keer hoor je: 'in Hem' of: 'in Christus'. Dan opent hij de deur naar een werkelijkheid die waar is geworden door het optreden van Jezus in onze wereld.

En dan zijn er drie thema's die de apostel als het ware bezingt. Ik vat ze samen met: verkiezing, verlossing en verzegeling.

(1) Verkiezing: als God zich in liefde naar jou uitstrekt en dat doet God, hier in de kerk, en bij jou thuis, precies op dit moment, nu jij onder zijn Woord bent, dan ligt daar als het ware een eeuwigheid aan ten grondslag. Dan is dat niet een bevestiging van God die ook zo weer over kan zijn, maar dan zegt Paulus: dan is er al van voor de grondlegging der wereld een voornemen en een verlangen van God om jou te kennen. En dan is het God die ons verkiest (vers 4) en die alles door zijn wil en besluit tot stand brengt (vers 11). En misschien zeg je dan wel: ja maar wacht even, als ik ga geloven, of toegewijder ga leven, dan is dat toch mijn proces en mijn ontwikkeling en ook wel mijn keuze? Natuurlijk. Ook, zou ik zeggen. Maar dan vraag ik me wel af: ben jij dan zo iemand die als je een ongedacht en prachtig cadeau hebt gekregen van iemand, vervolgens gaat rond bazuinen: dat heb ik dan toch maar mooi omdat ik het heb aangepakt, want ik had het ook kunnen afslaan. Zeker. Maar als je het aanpakt, dan geef je toch de eer aan degene van wie je het kreeg. En dan beseft je: die was al veel eerder hier mee bezig dan ik het bedenken, de spanning, de voorpret, het regelen, het geven. Welnu, dat is

Gods verkiezing: de spanning¹, het bedenken, het regelen en dan het geven. En natuurlijk je wordt uitgenodigd om het aan te pakken, en je kunt het ook afslaan. Ik zou het niet doen. Want de uitnodiging luidt: kom allen tot Mij die belast zijt, en Ik zal jou rust geven. Dat staat op de buitenkant van die poort, waardoor je uitgenodigd wordt naar binnen te gaan. En ja, als je er dan door bent en je kijkt terug, zie je op de achterkant staan: niet jullie hebben Mij, maar ik heb jullie uitgekozen. En zo is het maar net. En zo is het maar goed ook.

(2) Verlossing: Paulus spreekt over het kruis van Jezus, over zijn bloed, over de vergeving van zonden, over rijke genade, over het kunnen worden tot 'kinderen' van God. Hij gebruikt daar de formele term van de adoptie in het Romeinse recht: een slaaf die tot vrije zoon, of een slavin die tot een vrije dochter kon worden aangenomen. Zo worden jullie kind aan huis bij God. En Paulus spreekt daarnaast over de kosmische betekenis van Christus. Hij noemt het een mysterie, maar Jezus heeft fundamenteel door kruis en opstanding de macht van het kwaad overwonnen. Dat is een diep evangelische gedachte. En daarmee wordt eens te meer Gods voornemen zichtbaar, zo schrijft hij, om met Christus de voltooiing van de tijd te verwezenlijken en zijn besluit om alles in de hemel en de aarde onder één hoofd bijeen te brengen, namelijk onder Christus. Dat is het Koninkrijk van God dat komende is.

(3) Verzegeling: in onze vertaling staat het er zo niet meer: daar staat je bent met een merkteken gestempeld. Maar het gaat om onze opname in deze beweging die van God uit komt.

¹ In de gesproken tekst van de preek trok ik de metafoor te ondoordacht door en gerbuikte ik ook bij God het woord 'voorpret'. Bij nader inzien lijkt me dat niet geslaagd. Ik denk niet dat de bevelhebbers van de geallieerden bij de voorbereiding van de invasie in Normandië betrappt konden worden op 'voorpret', beseffend welke offers de bevrijding van West-Europa zou vragen. Het geschenk van God wordt mede uitgemaakt door de zelfovergave van Jezus Christus in de kruisdood. Het gaat bij het spreken over de verkiezing door God door Paulus om het absolute heilsinitiatief dat aan de kant van God ligt. Hoe later het verkiezingsthema in het hypercalvinisme tot nare pastorale gevolgen heeft geleid (en nog steeds leidt) heb ik in deze preek niet aan de orde laten komen. Het was al best veel vanuit de volle tekst van Efeziërs 1:1-14. Later dit jaar (2021), zo is het voornemen, zal ik een essay op deze website plaatsen over 'heil en onheil in de spiritualiteit van de Dordse Leerregels'

Het gaat om de Heilige Geest die ons meeneemt en vervult met de genade en liefde van God en met de werkelijkheid van Christus. Het gaat om de doop als symbool, als teken en zegel hiervan: ben je gedoopt, dan is het als het ware een virtueel teken dat je bij die beweging naar Gods toekomst hoort. Ben je nog niet gedoopt, wat let je om ja te zeggen tegen God en gedoopt te worden?

In sommige bewegingen laten mensen een kleine tattoo zetten, subtiel op een min of meer zichtbare plek. Een willekeurige ander kan dan zien: die hoort ook bij onze beweging, bij onze levensstijl. In de kerk is het een tattoo op je voorhoofd met water, gelukkig zie je daar later niks meer van. Of toch wel, maar dan – als die doop ook door geloof werkt – , in de manier waarop jij in het leven staat en jij je gedraagt.

Hoe dan ook, om daar te komen, en daar te blijven, met ups en downs, bij een gelovig leven in de besognes en sores van alledag, heb je het nodig dat je steeds weer bij God begint. En dat deden we vandaag, net als Paulus aan het begin van zijn Efezebrief. Geprezen zij de God en Vader van Jezus Christus, want Hij heeft ons met talrijke zegeningen gezegend.

Amen

Zingen: Gezang 513 ('God heeft het eerste woord')